

Faktorová analýza české verze dotazníku DLS - Differential Loneliness Scale (short version)

V této zprávě se budu zabývat českou verzí dotazníku DLS, což je sebeposuzovací metoda o dvaceti položkách vytvořená k měření osamělosti. Respondenti mají za úkol subjektivně posoudit kvalitu a kvantitu svých vztahů s druhými na šestibodové Likertově škále. Stejně jako ostatní metody má i tato své teoretické zázemí, které si nyní přiblížíme.

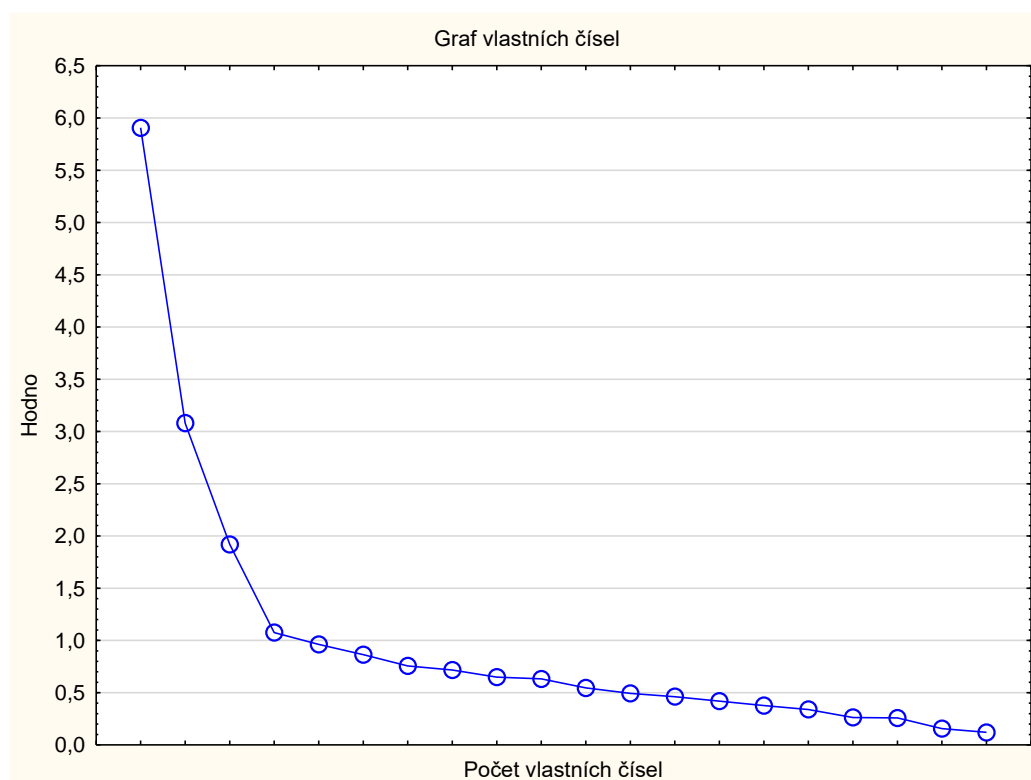
Podle mnoha autorů (Macià et al., 2021; Tomšik, 2015; Tylová et al., 2014; Young, 1982) se osamělost týká určitých nedostatků v mezilidských vztazích. Tyto vztahy ale mohou být velmi různorodé – něco jiného získáváme v rámci rodinných vztahů, něco jiného od našich kamarádů nebo partnera. Osamělost se tedy může týkat konkrétního druhu vztahů, ve kterém vnímáme nedostatky – někdo může mít uspokojivé vztahy v rodině, ale cítí se osamělý v rámci svých vrstevnických vztahů, jelikož nemá dostatek přátel. Jiný může mít zase velkou oporu v přátelích, ale ti mu nedokážou nahradit chybějící partnerský vztah. Na tomto principu koncipovali Schmidtová a Sermat (1983) dotazník DLS, který měří osamělost v čtyřech typech vztahů – v partnerských vztazích, ve vztazích s rodinou, s přáteli a s širší sociální skupinou. Každý z nich tvoří jednu subškálu dotazníku.

Cílem této práce je tedy ověřit českou verzi tohoto dotazníku osamělosti a zjistit, kolik dimenzí měří a čeho se tyto dimenze týkají. Za tímto účelem bude provedena faktorová analýza, konkrétně bude použita metoda hlavní osy s normalizovaným Varimaxem, aby bylo dosaženo simple struture¹. Díky této metodě zjistíme, jak je dotazník konstruovaný, zda obsahuje takový počet faktorů, jako svých subškál, a také jakými položkami jsou tyto faktory syceny. Pro analýzu budou použity programy Statistica a Microsoft Excel².

¹ Normalizovaný Varimax je jedna z metod rotace faktorů používaných v rámci faktorové analýzy. Snaží se faktory co nejlépe oddělit a jasně definovat a vytvořit tak jednoduchou strukturu (simple structure). Díky ní můžeme v rámci faktorové analýzy získat jasně interpretovatelné výsledky.

² Analýza bude provedena na souboru o 243 respondentech získaných pro účely vlastní bakalářské práce. Českou verzi dotazníku DLS taktéž čerpám ze své bakalářské práce

Výsledky

Graf 1

Sutinový graf pro 20 položek

Ze sutinového grafu je patrné, že existují 3 dominantní faktory, což by odpovídalo rozdělení do tří subškál. Pokud bych pro rozhodnutí použila pravidlo vlastního čísla většího než 1, byly by faktory 4. Z tabulky níže ale můžeme vyčíst, že čtvrtý faktor jen lehce přesahuje hodnotu 1, navíc je ze sutinového grafu patrné, že zlom přichází po třetím faktoru, takže z těchto důvodů by bylo lepší nadále pracovat pouze se třemi faktory.

Tabulka 1

Hodnoty vlastních čísel

Faktor	Vlastní číslo	Rozptyl	Kumulativní rozptyl
1	5,91	29,54	29,54
2	3,08	15,40	44,93
3	1,92	9,60	54,53
4	1,08	5,38	59,91

Tabulka 2*Faktorové náboje*

Položka	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3	Komunalita	Znění položek
1	0,80	0,10	0,06	0,66	Jsem si blízký/á s členy své rodiny.
2	0,03	0,90	0,11	0,83	Mám partnera/ partnerku se kterým/ kterou mohu řešit své problémy a starosti.
3	0,12	0,03	0,66	0,45	Cítím, že nemám moc společného s lidmi, kteří jsou kolem mě.
4	0,80	-0,01	0,13	0,65	Mám jen minimální kontakt s členy své rodiny.
5	0,80	-0,01	0,19	0,68	Moc dobře nevycházím se svou rodinou.
6	0,01	0,91	0,08	0,83	Právě teď jsem ve vztahu, ve kterém se oba upřímně snažíme spolupracovat.
7	0,82	0,03	0,19	0,71	Mám dobré vztahy v rámci blízkých členů mé rodiny.
8	0,13	0,06	0,58	0,36	Nemám pocit, že se mohu obrátit na své přátele v situacích, kdy potřebuji pomoci.
9	0,40	0,18	0,59	0,55	Zdá se mi, že nikdo z těch, co jsou mi blízko, o mne nejeví zájem.
10	0,06	0,12	0,44	0,21	Nemám problém si své přátele pustit k tělu.
11	0,16	0,37	0,30	0,25	Jen velmi zřídka získávám ze svého milostného vztahu takové množství emocionální jistoty, které potřebuji.
12	0,24	0,13	0,43	0,26	Cítím se být součástí většího společenství, ve kterém žiji.
13	0,09	0,05	0,40	0,17	Nemám moc přátel ve městě, ve kterém právě žiji.
14	0,09	0,01	0,06	0,01	Nemám žádné sousedy, kteří by mi pomohli, kdybych to potřeboval/a.
15	0,23	0,06	0,74	0,61	Od svých přátel dostávám dostatečné množství pomoci a podpory.
16	0,67	0,13	0,25	0,53	Členové mé rodiny jen zřídka vnímají to, co se jim snažím říct.
17	0,01	0,04	0,75	0,56	Několik mých přátel mi rozumí přesně tak, jak bych chtěl/a, aby mi rozuměli.
18	0,07	0,90	0,11	0,83	Můj partner/ka dokáže vycítit, když mne něco trápí a dokáže mne povzbudit.
19	0,04	0,92	0,08	0,86	Ve svém současném partnerském vztahu se cítím dostatečně oceněn/a a respektován/a.
20	0,24	0,12	0,57	0,40	Mám ve svém okolí lidi, kteří mi rozumí a sdílí mé názory a přesvědčení.

První nalezený faktor je spojen se šesti položkami – konkrétně s položkami č. 1, 4, 5, 7, 14 a 16. Nejvyšší náboj (0,82) má zde položka č. 9: „Mám dobré vztahy v rámci blízkých členů mé rodiny.“ Jelikož se všechny položky kromě jedné týkají vztahů v rodině, pojmenovala jsem tento faktor jako Rodinné vztahy. Položku č. 14 bych odstranila, jelikož svým charakterem nespadá pod tento faktor, a také by ji bylo vhodné odstranit z důvodu dvojího sycení – v prvním faktoru (0,09) a ve třetím faktoru (0,06).

Druhý faktor jsem označila jako Partnerské vztahy, jelikož všech 5 položek, které ho sytí, se týká partnerství. Konkrétně se jedná o položky č. 2, 6, 11, 18 a 19. Nejvyšší náboj (0,92) má zde položka č. 19: „Ve svém současném partnerském vztahu se cítím dostatečně oceněn/a a respektován/a.“

Do posledního faktoru spadá 9 položek (č. 3, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17 a 20), které se týkají přátelských vztahů a vztahů s širší sociální skupinou. Autoři dotazníku tyto subškály oddělují, nicméně v tomto případě faktorová analýza ukázala přítomnost tří stěžejních faktorů, takže jsem se rozhodla tyto položky sloučit do společného faktoru zvaného Přátelské a širší sociální vztahy. Nejvíce sycená (0,75) je položka č. 17: „Několik mých přátel mi rozumí přesně tak, jak bych chtěl/a, aby mi rozuměli.“

Závěr

Faktorová analýza ukázala, že v rámci české verze dotazníku DLS je možno vymezit tři hlavní faktory, ačkoliv původní verze dotazníku obsahuje 4 subškály. Nalezené faktory lze pojmenovat jako Rodinné vztahy, Partnerské vztahy a Přátelské a širší sociální vztahy. Takto navrženým faktorovým řešením se podařilo vysvětlit 55% variability³.

Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4?i=284>

³ Tuto informaci obsahuje tabulka 1 výše

Použitá literatura

- Macià, D., Cattaneo, G., Solana, J., Tormos, J. M., Pascual-Leone, A., & Bartrés-Faz, D. (2021). Meaning in life: A major predictive factor for loneliness comparable to health status and social connectedness. *Frontiers in Psychology, 12*(627547), 1-12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.627547>
- Schmidt, N., & Sermat, V. (1983). Measuring loneliness in different relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 44*(5), 1038–1047. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.44.5.1038>
- Tomšík, R. (2015, leden). Relationship of loneliness and meaning of life among adolescents. Conference: *Current Trends in Educational Science and Practice*, Nitra, Slovak Republic.
- Tylová, V., Kuželová, H., & Ptáček, R. (2014). Emoční a sociální osamělost v etiologii a léčbě duševních poruch. *Česká a slovenská psychiatrie, 110*(3), 151-157.
- Young, J. E. (1982). Loneliness, depression and cognitive therapy: Theory and application. In: L. A. Peplau, & D. Perlman (Eds.). *Loneliness: A sourcebook a current theory, research & therapy*. Wiley-Interscience.